

ЛЮБОВ ДО КНИГИ ПЛЕКАЄМО ЗМАЛКУ

Сьогодні книги стрімко втрачають свою популярність. І дорослі, й діти радше надають перевагу відпочинку за комп'ютером, ніж з книгою. Та й по необхідну інформацію частіше звертаються до Інтернет-служб, ніж до бібліотеки. У той час, як любов до книги, начитаність, літературний смак — це показники культурної, загально розвиненої, високоморальної особистості. Тож варто змалку долучати дітей до світу книг. Про те, як це робити — читайте нижче.

Дошкільне дитинство — це саме той час, коли варто долучати юну особистість до книги. Йдеться не про навчання дітей читання, а насамперед про формування пізнавального інтересу до цього процесу, вміння та бажання працювати з книгою, виховання культури читача.

Досвід спілкування з батьками та педагогами (вихователями й учителями початкової школи), багаторічні спостереження за дошкільниками й молодшими школярами показують, що при вступі до школи та у першому класі далеко не в усіх дітей є бажання тримати в руках книжку (не говорячи вже про бажання слухати, пізнавати чи самостійно читати). У багатьох першокласників відсутні навички роботи з книгою (користуватися змістом, орієнтуватися на сторінках тощо) та усвідомленого читання. "Це не проблема для дитини дошкільного віку (від трьох до шести-семи років). Адже дошкільник — не є активним читачем!" — може відповісти опонент. Так, дошкільник за своєю природою — активний слухач, але за умови, що дорослі, які його оточують, є активними читачами, чим, на жаль, може похвалитися не кожна родина.

Крім того, більшість шестирічних малят уже перебувають у школі, де є необхідність працювати з підручниками, словниками, довідниками тощо. Тим учням, які не мають навичок роботи з книгою, як правило, важко вчитися. Тому змалку варто приділяти цьому питанню достатню увагу.

Чому дитина обирає комп'ютер, а не книгу?

У тому, що в дитини немає інтересу до книги, найчастіше винні дорослі. Назвемо кілька **найтипівіших помилок батьків**, які відбивають у малюка бажання брати книгу до рук.

◆ Батьки проводять свій вільний час за комп'ютером, а не за книгою, та й дитині мало читають книжок, тобто не є для неї прикладом активного читача.

◆ Батьки, не розуміючи суті підготовки до школи і прагнучи вимуштрувати свою дитину на вундеркінда, примушують п'яти-шестирічного малюка читати, що не відповідає його віковим і психофізіологічним можливостям.

◆ Дорослі заохочують дитину до читання солодощами (на кшталт "Прочитай це слово і отримаєш цукерку! А за тістечко треба прочитати більше!"), не усвідомлюючи, що читання саме по собі має стати для дитини насолодою.

◆ Дорослі замінюють процес читання книжок переглядом мультфільмів, телепередач або, що значно гірше, комп'ютерними іграми, які пропагують насильство, і дитячу психіку просто-таки атакують образи телепузиків, людино-павуків, людино-машин, страшних орків тощо.

Головне завдання дошкільної освіти — не навчити дитину читати, а сформувати у неї пізнавальний інтерес, потяг до читання, любов до книги.

Остання проблема постає сьогодні найгостріше. Адже віртуальна дійсність, створена телевізійним та Інтернет-простором, "відриває" дитину від життя, робить емоційно байдужою у реальних стосунках зі світом людей та природою.

Крім того, переглядаючи мульт-кінофільми, діти сприймають лише фабулу, розгортання подій, пригоди персонажів, що значно простіше, ніж побачити й усвідомити красу й силу художнього слова, образів, прийомів під час слухання, розглядання, читання книги.

Розуміємо, що у наш час неможливо уявити життя без комп'ютера.

Тому й не пропонуємо повністю відмовлятися від його використання. Головне не замінювати ним усі інші радості такого короткого дитинства — відкриття таємниць природи, рухливі й настільні ігри з однолітками, спілкування з мистецтвом — живописом, музикою і літературою!

Старшим дошкільнятам дозволяється перебувати перед екраном комп'ютера, телевізора в межах 15 хвилин на день.

Хочу розглядати, читати і пізнавати!

Інтерес до читання виховується насамперед через розвиток пізнавальної й мовленнєвої активності дитини. У малюка має бути сформована потреба пізнавати довкілля і себе в ньому, шукати відповіді на свої "чому" самостійно і з допомогою дорослого, спілкуватися зі світом — людьми, природою, мистецтвом. Завдання дорослого — допомогти дитині усвідомити, що книга є одним із засобів пізнання нового, а художнє слово — високим мистецтвом.

Саме тому особливо ефективною у формуванні інтересу до читання є методика, орієнтована на активне спілкування дорослого читача (батька, матері, вихователя) з дитиною як читачем-початківцем.

Ми розробили таку методику, яку назвали "Хочу розглядати, читати і пізнавати!". Вона спрямована на підвищення інтересу дитини до читання й пізнання навколишнього світу; розвиток уваги, мислення, мовлення, пізнавальної та творчої активності як важливих складників особистісного зростання. В її основі лежать два головні принципи — наочності та надання дитині права самостійного вибору. Методика втілюється у посібнику-книжці для дітей, їхніх батьків і педагогів (наразі готується до друку).

Такий посібник-книжку ми виготовили власноруч і апробували у київських дитячих садках. Робота за ним дала чудові результати, тож радимо педагогам і батькам створити такі книжечки і працювати зі своїми дітьми.

Зміст посібника-книжки подається у двох варіантах: для дітей— на початку, з предметними малюнками до кожного твору (для самостійного й

усвідомленого вибору дитиною творів); для дорослих— в кінці, без малюнків. І має орієнтовно такий вигляд.

Таку книжечку з улюбленими творами ваших дітей можна зробити власноруч, долучивши до цього малят!

Зміст для дітей	
Борис Вовк "Червоний кавун" 	1
Марія Підгірянка "Мій дідусь" 	2
Василь Сухомлинський "Ледача подушка" 	3
Катерина Перелісна "Черевики" 	4

Як працювати з посібником-книжкою

Зміст для дітей створено таким чином, щоб дитина сама могла обирати літературний твір, який хоче послухати чи почитати разом з дорослим. Біля автора і назви кожного твору є предметний малюнок, що його характеризує, і цифра, що позначає сторінку, на якій він розміщений. Дитина розглядає малюнки, розмірковує, про що може йтися у творах, і відповідно САМОСТІЙНО обирає художній твір, який її цікавить. За номером сторінки знаходить обраний текст у книзі. *(Наймолодшим допомагає дорослий).*

Таким чином у малюка формується вміння самостійно користуватися змістом, що знадобиться у подальшому навчанні в школі.

Наприклад, у змісті дитину зацікавило зображення неохайних черевиків, дорослий читає їй ім'я та прізвище автора, назву твору —

Катерина Перелісна "Черевики", привертає увагу до цифри 4. Гортаючи сторінки, дитина шукає ту, у верхньому куті якої є така сама велика цифра 4. На цій сторінці вона спочатку розглядає не сам текст, а сюжетний малюнок до твору: хлопчик у черевиках стрибає по калюжах, тато намагається втримати його за руку, але відсахнувся вбік від бризок.

До ілюстрації дорослий пропонує певні запитання та завдання: "Розглянь уважно, де на цьому малюнку черевики?", "Що зображено на малюнку?", "Розфарбуй деталі на свій смак", "Як гадаєш, про що йтиметься у творі?" тощо.

Після цього можна переходити до читання — дорослий читає твір, дитина слухає, розглядає ілюстрацію. **Кожен твір потрібно обговорювати!** Тож, після слухання, варто запитати дитину: чому саме такий малюнок розміщено біля твору, що намалювала б вона, хто головний персонаж, який він, чи подобається дитині тощо. Можна пропонувати шукати в тексті певні літери, ключові слова, складати за мотивом твору речення, свої оповідки.

Дорослий має допомогти малюкові помітити цікаві художні образи, порівняння, означення, прийоми.

Така діяльність сприяє розвитку пізнавальної та творчої активності дитини, допитливості, дає їй змогу поступово ставати активним читачем, самостійно обирати твір для слухання (читання, розучування напам'ять), вести творчу діяльність за змістом прочитаного (інсценізації, створення ілюстрацій, декорацій, масок) тощо.

Важливим чинником, який впливає на ставлення дитини до книги, є позиція, яку в цьому питанні займають значущі для неї дорослі — батьки, вихователі, вчителі.

Працюючи з книгою, акцентуйте увагу дитини на тому, що у твору є автор (один, два або багато людей — народ), назва, а також закріплюйте знання про основні літературні жанри: вірш, казку, оповідання. Це допоможе дитині у подальшому шкільному середовищі та й у майбутньому дорослому

житті добре орієнтуватися в літературних творах та визначатися в тих жанрах, що більше їй до смаку, бути активним читачем та просто культурною людиною.

Ігри в роботі з книгою

Слід пам'ятати, що розвиток у дошкільному дитинстві забезпечується передусім у ігровій — провідній для цього віку — діяльності, а не навчальній, тому не поспішайте формувати сурогат навчальної діяльності, використовуючи шкільні форми для організації життєдіяльності дошкільників. Тож і роботу з книгою найефективніше будувати в ігровій формі.

Працювати з книгою, так само як і гратися, можна лише тоді, коли цього хоче дитина! І починати таку роботу варто з "чарівного" для кожного малюка слова: "Пограймося!". Якщо дитина погоджується, тоді продовжуйте: "Один, два, три, почали!".

подаємо кілька ігор, які можна пропонувати дітям, працюючи з посібником-книжкою.

Відгадай твір за назвою малюнка

Мета. Розвивати пізнавальну активність, увагу, пам'ять, зв'язне мовлення, мислення, креативність. Виховувати інтерес до друкованого слова, бережливе ставлення до книги, самостійність.

Матеріал: посібник-книжка.

Хід гри. Ведучий (дорослий чи дитина) пропонує уявити, що всі гравці перебувають у бібліотеці (сісти за стіл, взяти до рук книгу, покласти її на стіл, сісти зручно на стільчик біля столу). Діти розгортають посібник-книжку на сторінці зі змістом для дітей. Кожен гравець обирає малюнок, який його найбільше зацікавив, і придумує для нього назву — заголовок до твору, який він ілюструє. Потім ведучий викликає когось із учасників, той промовляє придуманий заголовок, діти відгадують, до якого він твору, називаючи номер сторінки. Той, хто першим відгадав, пропонує заголовок до свого твору. Гра

продовжується.

Запитання — відповіді

Мета. Розвивати увагу, пам'ять, мислення, зв'язне діалогічне мовлення. Виховувати доброзичливість, допитливість.

Матеріал: посібник-книжка.

Хід гри. Дитина (ведучий) обирає за малюнком у змісті вже відомий твір, придумує запитання до сюжетного малюнка, решта дітей відповідають за змістом відомого твору. За кожну правильну відповідь отримують фішку. Завдання ведучого — поставити якомога більше запитань, гравців — зібрати якомога більше фішок. Хто перемагає, стає ведучим.

Складаємо розповіді

Мета. Розвивати увагу, пам'ять, мислення, зв'язне монологічне мовлення, словесні творчі здібності; виховувати доброзичливість.

Матеріал: набір предметних картинок (3-5 і більше — залежно від віку гравців) до змісту художніх творів, посібник-книжка.

Хід гри. Ведучий демонструє гравцям кілька предметних картинок за змістом відомого всім твору. Діти відгадують назву твору, знаходять відповідну сторінку в посібнику-книжці, розглядають сюжетний малюнок. Потім ведучий пропонує запам'ятати слова-назви цих картинок і придумати колективну розповідь за змістом твору з обов'язковим використанням цих слів.

Як подружити дитину з книгою

◆ Надайте дитині відкритий доступ до книг:

організуйте в доступному для дитини місці поличку, куточок, домашню бібліотеку з дитячими книжками; разом створюйте тематичні виставки; "лікуйте" зіпсовані книжки.

◆ Разом читайте та обговорюйте твори:

влаштовуйте щоденні (чи щотижневі) сімейні читання книжок з подальшим їх обговоренням (зміст книжок та час визначається залежно від

вікових, психофізіологічних та індивідуальних особливостей дітей).

◆ **Переконайтеся, що ви добрий оповідач:** оволодійте мистецтвом виразного читання, акторського виконання літературних творів.

◆ Добирайте книги відповідно до індивідуальних особливостей дітей: агресивній дитині бажано не розповідати й не читати казок, де є сцени агресії (особливо з відповідними ілюстраціями), невпевненій в собі — читайте про те, як персонажі переборювали свій страх тощо. Обрати відповідні твори допоможе психолог.

◆ **Розглядайте й обговорюйте ілюстрації:** таким чином діти оволодівають умінням будувати розповіді, переказувати твори, а придумуючи назву до ілюстрації, вчаться узагальнювати свою розповідь, аналізувати і визначати головне в ілюстрації.

◆ **Залучайте дітей до створення книжок власноруч:** твори для книжок діти можуть обирати або складати самостійно, дорослий їх записує, діти — малюють ілюстрації, разом скріплюють сторінки.

◆ **Подавайте добрий приклад:** багато читайте для себе і для дітей, ходіть разом до бібліотеки, в книжкові крамниці, пропонуйте дитині самостійно обирати книжки, цікаві їй.